

Порядок реагування на випадки булінгу: що треба знати завучу

Термінологічне поле

Кривдник, або булер — учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, яка вчиняє булінг (цькування) щодо іншого учасника освітнього процесу.

Потерпілий, або жертва булінгу — учасник освітнього процесу, в тому числі малолітня чи неповнолітня особа, щодо якої було вчинено булінг (цькування).

Спостерігачі — свідки та/або безпосередні очевидці випадку булінгу (цькування).

Сторони булінгу — безпосередні учасники випадку, зокрема кривдник, або булер, потерпілий, або жертва булінгу, та спостерігачі.

Поведінкові та психологічні прояви булінгу

Підставами для підозри щодо випадку булінгу є такі прояви:

- дитина замкнута, тривожна, перелякана або, навпаки, демонструє безстрашність, ризиковість, зухвальство;
- неврівноважена, агресивна, має напади люті, схильна до руйнації, нищення, насильства;
- різко змінює звичну поведінку;
- уповільнено мислить, має знижену здатність до навчання;
- відлюдькувата, уникає спілкування;
- ізольована, виключена з групи;
- має занижену самооцінку, відчуття провини;
- швидко втомлюється, має знижену концентрацію уваги;
- боїться інших учасників освітнього процесу;
- схильна пропускати навчальні заняття та/або відмовляється відвідувати заклад освіти й пояснює це поганим самопочуттям;
- страждає на депресивні стани;
- схильна до аутоагресії, або самоушкодження;
- має суїцидальні прояви;
- має явні фізичні ушкодження та/або ознаки поганого самопочуття — нудота, головний біль, кволість тощо;
- намагається приховати травми та обставини, за яких отримала їх;
- скаржиться на біль та/або погане самопочуття; пошкодження, зникнення, вимагання особистих речей; жести, висловлювання, прізвиська, жарти, погрози, поширення чуток сексуального (інтимного) характеру або інших відомостей.

«Булінгові» дії

Булінгом можна вважати такі дії:

- умисне позбавлення їжі, одягу, коштів, документів, іншого майна або можливості користуватися ними, перешкоджання в отриманні освітніх послуг, примушування до праці тощо;

- словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші дії, спрямовані обмежити волевиявлення особи;
- будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, зокрема принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська, жарти, погрози, поширення образливих чуток;
- будь-яка форма небажаної фізичної поведінки, зокрема ляпаса, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, удари;
- інші правопорушення насильницького характеру.

Місця шкільного булінгу

Булінгом у закладі освіти вважають випадки, які відбуваються:

- безпосередньо в приміщенні закладу освіти та на прилеглих територіях, зокрема у навчальних приміщеннях, приміщеннях для занять спортом, проведення заходів, коридорах, роздягальнях, вбиральнях, душових кімнатах, їдальні тощо;
- за межами закладу освіти під час заходів, передбачених освітньою програмою, планом роботи закладу освіти, та інших освітніх заходів, організованих за згодою керівника закладу освіти, зокрема й дорогою до/із закладу освіти.

Алгоритм реагування на випадок булінгу

Педагогічний або інший працівник закладу освіти у разі, якщо виявить булінг, зобов'язаний:

- негайно вжити заходів, аби припинити небезпечний вплив;
- за потреби надати домедичну допомогу та викликати бригаду екстреної/швидкої медичної допомоги;
- за потреби звернутися до територіального органу (підрозділу) Національної поліції України;
- повідомити керівника закладу освіти та принаймні одного з батьків або інших законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу.

План заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу

Антибулінгову діяльність відображають у Плані заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти (далі — План). Його розроблення, затвердження та оприлюднення забезпечує керівник закладу освіти.

Заходи планують за результатами моніторингу стану освітнього середовища в закладі освіти. Це можуть бути зустрічі, бесіди, консультації, лекції, круглі столи, тренінги, конкурси, спільні перегляди та обговорення тематичних відеосюжетів, матеріалів масмедіа, літературних творів, особистого досвіду, запрошення гостей, рольові ігри тощо.

План розробляють до початку навчального року. Протягом навчального року керівник закладу освіти забезпечує проведення моніторингу. Його мета — встановити ефективність виконання Плану та визначити, чи потрібно внести до нього зміни. Моніторинг проводять за потреби, але не рідше одного разу на півріччя.

Розроблено відповідно до Порядку реагування на випадки булінгу (цькування), затвердженого наказом МОН від 28.12.2019 № 1646.